

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมไว้มากมาย ซึ่งได้รวบรวมเป็นหลักฐานไว้ในพระไตรปิฎก ผู้ที่ศึกษาหรือสดับตรับฟังคำสอนในพระไตรปิฎกบางคนอาจจะเกิดความสับสนเมื่อได้อ่านข้อความบางอย่าง เช่น "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" "สัตว์มีกรรมเป็นของตน" "ไม่ควรคบคนพาลควรคบบัณฑิต" "ควรยินดีแต่ของของตน" "คนควรช่วยเหลือกัน" ดังนี้ เป็นต้น แต่บางแห่งพบข้อความที่กล่าวว่า "พึงพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงว่ากายก็แค່กาย ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา พึงรู้เท่าทันตามเป็นจริงว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา สิ่งทั้งหลายเป็นอนัตตา" ดังนี้ เป็นต้น ผู้ที่ศึกษาบางท่านอาจเข้าใจว่าคำสอนในทางพุทธศาสนาขัดแย้งกันเอง หรือไม่ก็งงแล้วไม่เข้าใจ หรือบางคนเข้าใจแต่ไม่ชัดเจนพอ ทำให้เกิดการปฏิบัติสับสนผิดพลาด ดำเนินชีวิตไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ในเวลาที่ควรพูดควรปฏิบัติตามความรู้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน กลับพูดหรือปฏิบัติด้วยยึดถือในความรู้ตามสภาวะเป็นต้น ทำให้เกิดความวุ่นวายและเสียหายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เพื่อป้องกันความสงสัยสับสนที่จะเกิดขึ้นจึงควรทำความเข้าใจกับความจริง ๒ ระดับ คือ ความจริงในระดับสมมติ และความจริงในระดับปรมัตถ์ เมื่อศึกษาความจริงทั้ง ๒ ระดับนั้นอย่างแจ่มแจ้งจะพบว่าคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้วนั้นมิได้ขัดแย้งกันเอง หากแต่เป็นการพูดถึงสิ่งเดียวกันใน ๒ ระดับเท่านั้น

ดังนั้นการศึกษาให้เข้าใจ "สัจจะ" หรือความจริงตามธรรมชาติของพุทธปรัชญาให้ชัดเจน จะมีผลทำให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ถูกต้องและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือเป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทั้งในระดับสมมติ และระดับปรมัตถ์

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากพุทธปรัชญามีขอบข่ายครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ กว้างขวางมาก การที่จะทำการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ จึงทำได้ยาก งานวิจัยเรื่องนี้จึงจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะปัญหาเรื่อง "สัจจะ" ตามทรรศนะของพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท เพื่อให้ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับความหมายของสัจจะ และการแบ่งสัจจะออกเป็น ๒ ระดับ โดยจะแจกแจงรายละเอียดลงไปตามลำดับ แต่เนื่องจากปัญหาเรื่องสัจจะนี้เป็นเรื่องที่กว้างมาก อาจจะถูกกล่าวได้ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ก็คือ "สัจจะ" ถ้าจะมองในแนวลึกเรื่องสัจจะนี้นับเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งละเอียดพิศดารมาก โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึง "สัจจะ" ในแง่ปรมัตถ์ อันได้แก่ จิต เจตสิก รูป นิพพาน มีความละเอียดลึกซึ้งในเนื้อหาอีกมากมายนัก ดังนั้นเรื่องสัจจะนี้จึงเป็นเรื่องที่ทั้งกว้างและลึกเรื่องหนึ่งในพุทธปรัชญา งานวิจัยครั้งนี้มุ่งหมายที่จะเสนอความหมายของ "สัจจะ" การแบ่งระดับสัจจะออกเป็น ๒ ระดับและรายละเอียด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อในรายละเอียดปลีกย่อยในชั้นลึกซึ้งต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

๑. ทำให้ทราบชัดเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องสัจจะของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท
๒. ทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างสมมติสัจจะและปรมัตถ์สัจจะ
๓. ทำให้สามารถมองโลกและสรรพสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งตัวเราและบุคคลอื่นได้ลึกซึ้งทั้ง ๒ ระดับ (สมมติและปรมัตถ์)
๔. ทำให้เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ดีขึ้น ไม่รู้สึกว่ายากขัดแย้งกันเมื่อกล่าวในระดับสมมติและเมื่อกล่าวในระดับปรมัตถ์
๕. สามารถนำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในแง่โลกียะและโลกุตตระ
๖. เป็นประโยชน์ในการค้นคว้าทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

เมื่อได้ศึกษาจนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสังขะหรือความจริง ๒ ระดับ พอสมควรแล้ว จึงได้วางหัวเรื่องวิทยานิพนธ์ตลอดจนโครงร่างโดยสังเขป ต่อจากนั้นได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ตลอดจนตำราต่าง ๆ ในทางพุทธศาสนาที่คณาจารย์ทั้งหลายได้แต่งขึ้น เมื่อรวบรวมข้อมูลพร้อม จึงวิเคราะห์ตีความและเรียบเรียงเนื้อเรื่องไปตามลำดับหัวข้อที่วางไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย